

Székelyföld története három kötetben

2016. június 2-án Székelyudvarhely városházának Szent István termében mutatták be először a nagyközönség számára egy nagyszabású tudományos projekt eredményeként a 4 év alatt elkészült háromkötetes *Székelyföld történetét* (2016).

A témakörben előzmény nélküli történelemtudományi vállalkozás széleskörű intézményi és kutatói összefogás nyomán született meg. A monográfia megírásának tudományos intézményi hátterét, illetve kiadását a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpontja, az Erdélyi Múzeum Egyesület és a székelyudvarhelyi Haáz Rezső Múzeum biztosította.

Kiemelkedő szakmai igényességről tesz tanúbizonyságot a három kötet szerkesztő bizottságának összetétele is. Az erdélyi és magyarországi történészekből álló bizottság elnöke Egyed Ákos, a Magyar Tudományos Akadémia külső tagja volt, a bizottság tagjai Bárdi Nándor, Hermann Gusztáv Mihály, Oborni Teréz, Pál Judit voltak, a titkári feladatkört Kolumbán Zsuzsanna látta el, míg az olvasószerkesztői munkát Reisz T. Csaba végezte.

A monográfia három kötetben, mintegy 2200 oldalon foglalja össze a Székelyföld és a székelyek történetét. A szerkesztők és szerzők olyan alapművet igyekeztek az olvasóközönség elé tenni, amely elsősorban a tudományos követelményeknek megfelelő, de a téma iránt érdeklődő nagyközönség számára is élvezhető.

A Benkő Elek és Oborni Teréz által szerkesztett első kötet szerzői Benkő Elek, Egyed Ákos, Elekes Tibor, Hegyi Géza, Kordé Zoltán, Oborni Teréz, Péterfi Bence és Sófalvi András a kezdetektől 1562-ig tárgyalják a Székelyföld történetének különböző vonatkozásait. Ennek a kötetnek talán az egyik legizgalmasabb része a székely eredetkérdés, amely számos, jelenleg is megválaszolatlan problémát vet fel, a kutatók pedig több, egymásnak többé-kevésbé ellentmondó megközelítésben tárgyalják. A nagy érdeklődés övezte témakört bemutató Benkő Elek és Kordé Zoltán nem titkoltan két, egymástól markánsan eltérő álláspontot képviselnek. Mindketten szakmailag kifogástalanul, tényszerűen érvelnek a saját kutatói koncepciójuk mellett, így az olvasó a tények birtokában alkothat fogalmat erről a kérdésről.

A második kötetet Egyed Ákos, Hermann Gusztáv Mihály és Oborni Teréz szerkesztette. Az 1562-től 1867-ig terjedő több mint háromszáz évről Oborni Teréz, Balogh Judit, Csikány Tamás, Deák Ágnes, Egyed Ákos, Hermann Gusztáv Mihály, Pakot Levente, Pál Judit, Tóth Levente és Tüdős S. Kinga nyújt átfogó képet. Írásaikban az Erdélyi Fejedelemségtől a Rákóczi-szabadságharcon át a Habsburg birodalomba történő betagozódásig, az 1848-49-es forradalom és szabadságharc, az abszolutizmus történésein át az 1867-es kiegyezésig a székelység történetének számtalan aspektusát követheti nyo-

mon az olvasó. Az eseménytörténet mellett részletekben gazdag betekintést nyerünk a tárgyalt időszak társadalmi életének változásaiba, szokásvilágába, mindennapi életébe is.

A Bárdi Nándor és Pál Judit szerkesztette harmadik és egyben legterjedelmesebb kötet az 1867–1989 közötti, pontosabban 1990 első feléig tartó időszakot tárgyalja Balaton Petra, Bárdi Nándor, Nagy József, Novák Csaba Zoltán, Pakot Levente, Pál Judit, illetve Oláh Sándor által írt fejezetekben. A dualizmus nagyszerű, de kétségtelenül ellentmondásos világát Pál Judit, Pakot Levente és Balaton Petra tárják elénk, Csikány Tamás az első világháború történéseit mutatja be, majd Bárdi Nándor és Tóth-Bartos András az impériumváltást és a két világháború közötti időszakot veszi górcső alá. Oláh Sándor az 1940 után bekövetkező társadalmi-gazdasági változásokat elemzi, Nagy József pedig ugyanennek az időszaknak a katonai vonatkozásait vizsgálja. Novák Csaba Zoltán és Tóth-Bartos András a kommunista évtizedekbe nyújt betekintést, nyomon követve a társadalom meghatározó átalakítását. A kötet végül egy rövid kitekintéssel zárul, kitérve az 1989. decemberi eseményekre, s az azokat követő fejleményekre, köztük az 1990. márciusi marosvásárhelyi eseményekre és az első választásokra is.

A három kötet erdélyi és magyarországi szakembereket egyaránt felvonultató szerzői és szerkesztői közössége nem titkolt módon az 1986-ban megjelent Erdély története mintájára egy tudományos igénnyel megírt, de a nagyközönségnek is szóló, hiánypótló szintézist igyekezett alkotni.

A *Székelyföld történetében* az országos folyamatok láncolatába ágyazott eseménytörténet mellett a szerzők tág teret szenteltek a társadalomfejlődés, az életmód, a demográfiai jelenségek, a gazdaság- és művelődéstörténet bemutatásának, tehát mindannak, ami ily módon emberközelivé teszi, és igen részletes, átfogó képet ad az olvasónak erről a történelmi nagyrégióról. Mindezt sikerült olvasmányos formában megvalósítani, így nemcsak a szűkebb szakma számára hasznosítható szakmunka íródott, hanem a téma iránt érdeklődő, esetleg kevésbé tájékozott olvasó is olyan érdekfeszítő művet vehet kezébe, ami tudományos élményt is jelenthet számára. A nagymonográfia értékét tovább növeli a kötetekben található nagy mennyiségű illusztrációs anyag, a térképek, diagramok, ábrák sokasága, melyek többségükben itt kerültek először publikálásra.

A kötetek első, székelyudvarhelyi bemutatóján hangzott el, hogy a szerkesztők azt tartják a monográfia egyik nagy erősségének, hogy sikerült a 22 különböző szakmai habitusú szerző között áthidalni a generációs különbségeket is, hiszen a legfiatalabb munkatárs a húszas éveiben jár, míg a legidősebb közelít a kilencvenhez.

Az új kutatási eredményeket is hasznosító nagy történelmi összefoglaló a köztudatban jelenlevő, gyakran igen népszerű mítoszok felett nem tör pálcát, egyszerűen a maguk helyén kezelve elhatárolja ezeket a tudományosan megalapozott történelmi tényektől.

A reprezentatív kiállítású háromkötetes kiadvány egy olyan keretmunkának mutatkozik, amely összegzi az eddigi tudományos eredményeket, ugyanakkor további rész kutatások elvégzésének szükségességét vetíti előre. A nagy létszámú szerzői gárda és szerkesztőbizottság hatalmas volumenű munkát végzett el viszonylag rövid idő alatt, amelynek az összehangolásában helyenként mutatkoznak problémák. Az egyes szerzők nyelvezete és stílusa olykor eltérő és változó, amit a szerkesztők nem egységesítettek, s ez he-

lyenként zavaró lehet az olvasó számára. Több esetben előfordul, hogy egyes kérdések tárgyalása megismétlődik különböző szerzőknél, aminek szorosabb együttműködés esetén talán kisebb lett volna az előfordulási esélye.

Pedagógusként nem hagyható figyelmen kívül, hogy a gyakorló történelemtanárok egy olyan alpművet vehetnek kezükbe, ami a közoktatás bármelyik szintjén zajló történelemtanítás során eredményesen használható. Különösen igaz ez azon kollégák esetében, akiknek választható tantárgyként, köri tevékenységként vagy valamilyen más formában sikerült beépíteniük az oktatási tevékenységükbe a székelység történelmét, esetenként a helytörténetet. Számukra a háromkötetes *Székelyföld története* olyan tudományos megalapozottságú segédanyagot biztosít, amelynek birtokában a már néhány éve létező, második kiadásánál tartó kézikönyv¹ használata szakmailag még megalapozottabbá válik, s ezáltal a két munka egymást szervesen kiegészítve segítheti a székelység történelmének szakszerű oktatását.

Összességében véve, a hiányosságaival együtt is igen derekas munkát végeztek a szerzők és szerkesztők, amellyel kapcsolatban megfogalmazódtak ugyan kritikai észrevételek, azonban kétségtelenül olyan művet tettek a szakma és az érdeklődő nagyközönség asztalára, amelyet ebben a témakörben és műfajban meghatározó viszonyítási alpmunkaként kell számon tartani a továbbiakban.

Egyed Ákos (főszerk.): *Székelyföld története*. I-III. MTA BTK – EME – HRM, Székelyudvarhely, 2016.

¹ Hermann Gusztáv Mihály (főszerk.): *A székelység története*. Tankönyv és kézikönyv diákoknak és felnőtteknek. Második, javított kiadás. Hargita Megyei Hagyományőrzési Forrásközpont, 2015.